
DECLARACIÓN INSTUCIONAL DO CONCELLO DE SANTIAGO

EN CONMEMORACIÓN DO 175 ANIVERSARIO DA POLICÍA LOCAL DE SANTIAGO

O Alcalde do Concello de Santiago, ao abeiro do “Regulamento orgánico municipal” no seu artigo 116, presenta a seguinte declaración institucional para ser aprobada polo Pleno da Corporación, coma manifestación do seu recoñecemento da labor acadada pola Policía Local de Santiago no seu centésimo septuaxésimo quinto aniversario.

Mediante a presente declaración o Concello de Santiago de Compostela quere homenaxear e recoñecer o extraordinario labor levado a cabo pola Policía Local de Santiago ao longo destes últimos 175 anos. Un labor comprometido coa defensa das liberdades democráticas, e co deber público, ao servizo dos composteláns e compostelás, e dos centos de miles de persoas que visitan a cidade cada ano.

O primeiro antecedente do que hoxe coñecemos como Corpo de Policía Local podemos atopalo no ano 1780, pois até esta data non existen ordenanzas municipais propiamente ditas. Con todo, desde ese ano achamos na documentación que se conserva unha referencia constante aos temas de policía urbana. Un segundo antecedente que nos permite entender a creación, en 1848, do que hoxe se coñece como Policía Local. Pérez Constanti, arquivista municipal a principios do século XX, na súa compilación de regulamentos da garda municipal, que vai de 1837 a 1900, dinos que a garda municipal constituiríase aquel ano coa denominación de Rolda de Policía Urbana pero que, anos antes, xa fose creada a compañía de serenos.

No mes de febreiro de 1848, o alcalde da cidade era don Miguel Díaz. No documento do 22 de febreiro de 1848 asinado por don Miguel Díaz, aparecen queixas polos moitos roubos que se estaban detectando na cidade, feito polo que se decidiu a entrada en funcionamento, a partir dese momento, dunha Rolda de Policía Urbana que viña sumarse á xa existente compañía de serenos nocturnos. Creábase así o Corpo da Policía Local.

Os aspectos da vida cotiá dos habitantes, hixiénicos, urbanístico-arquitectónicos, a imaxe que ofrecía a cidade, etc. son os temas que centran a atención dos primeiros gardas

municipais. Os gardas diúrnos e os serenos diferenciábanse en que os segundos se ocupaban case exclusivamente da seguridade cidadá, mentres que os primeiros desenvolvían un maior número de funcións.

Sobre todo no século XIX, pero aínda no XX, os gardas municipais actuaban conxuntamente con outros corpos de seguridade, dos que cabe sinalar, pola súa importancia e connotacións, a figura do sereno particular, vixiante nocturno pago polos veciños dun barrio para o control das súas rúas durante a noite.

No ano 1887, a raíña María Cristina aproba o Regulamento para os corpos de seguridade e vixilancia, no que se fixa, por exemplo, a estatura mínima para entrar nun corpo de seguridade en 1,66 m e tamén a obrigatoriedade do servizo por parellas.

No último terzo do século XIX o crecemento da Policía Urbana vai asociado ao desenvolvemento da cidade, polas novas funcións e espazos que se xeran nesta época: os paseos da Alameda incorporan policías municipais para a súa vixilancia mentres que o mercado de Abastos promove a dotación de axentes que garantan a hixiene e o control das mercadorías.

A este burocratismo e progresiva complicación e delimitación das funcións dos gardas municipais vén engadirse, a principios do século XX, un novo problema: o tráfico de vehículos. A aparición destas máquinas motivou a creación dentro da Policía Local da sección de Tráfico, que controlaba e organizaba a circulación. En 1918 xa se contaba cun regulamento para a circulación de vehículos.

A partir do ano 1920 vaise incrementando o número de efectivos que compoñen o servizo, concretamente en 1928, o número de axentes que integraba o corpo eran 63: 1 xefe, 3 cabos, 5 gardas de primeira, 42 gardas de segunda, 2 gardas ciclistas e 10 gardas nocturnos. En 1955 amplíase o cadro de persoal en 25 gardas, motivado pola proxección turística de Santiago que se estaba iniciando.

Nos anos 70, acádanse os 112 axentes e desaparece o corpo de serenos, que pasa a incluírse na Policía Local.

Xa nos anos 80 créase a brigada nocturna e unidades dentro da Policía Local. En 1998 (ano en que se celebra o 150 aniversario da súa creación) conta con 162 profesionais, organizándose da seguinte maneira: Xefatura da Policía Local, Unidade administrativa ou de Servizos (sección administrativa, sección de servizos diúrno e nocturno e sección de urbanismo), unidade de seguridade cidadá (servizo diúrno e nocturno), unidade de tráfico (sección de tráfico, sección motorizada, sección de atestados e sección sala de control de tráfico) e unidade de policía de barrio, contando tamén con escolta de gala (formada por lanceiros, maceiros e garda vella).

Na historia da Policía Local de Santiago debemos destacar o ano de entrada da primeira muller que formou parte do corpo da policía local da cidade, a axente Belén Sixto Santos incorporouse no ano 1984 con tan só dezanove anos de idade. Dende esa data, máis mulleres accederon ao servizo de Policía Local, contando hoxe con catorce mulleres no corpo.

Outro dos pasos acadados nestes últimos anos e a incorporación dos axentes locais no “Sistema de Seguimiento Integral en los casos de Violencia de Género” (Sistema VioGén), xa no ano 2020. Este servizo, dotado de tres axentes e dun coordinador, ten por obxeto aglutinar as diferentes institucións públicas que teñen competencias en materia de violencia de xénero, realizando un seguimento e protección das vítimas en todo o ámbito do municipio, logrando así unha tupida rede que permite o seguimento e protección de forma rápida, integral e efectiva das mulleres maltratadas, e dos seus fillos e fillas, na nosa cidade.

Por todo isto, asínase esta declaración institucional, en recoñecemento de toda a Corporación Municipal ao labor de servizo público acado nestes 175 anos pola Policía Local de Santiago; e en recoñecemento da súa contribución á seguridade da nosa cidadanía e das persoas que nos visitan.

En Santiago de Compostela, o 28 de febreiro de 2023

O Alcalde

Xosé A. Sánchez Bugallo